

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Буйницька М.М. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ВАЖЛИВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	36
Буркова М.В. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ – ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ.....	38
Ван Юйхун СОЦІАЛЬНА РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	43
Владимиров Д.І. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ЗАСОБАМИ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	47
Герасименко А.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Гольфельд Т.Г. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.....	54
Дерев'янка Г.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Довбня О.В. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	61
Комишан Т.О. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО.....	64
Куряча С.В. ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	67
Літвиненко Ю.С. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	73
Ліщина Ю.А. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	78
Павлюченко С.Ю. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	81

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Кабусь Н.Д.

Анотація. У статті розглянуто теоретичні засади і практичні аспекти профорієнтаційної роботи у закладах освіти; визначено суть готовності майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної діяльності в закладах загальної середньої освіти як інтегративного особистісного утворення, що характеризується стійкою системою мотиваційно-ціннісних орієнтацій, професійно-орієнтованих знань, умінь та особистісних якостей, що уможливають фахівцем розробку й реалізацію системи роботи із залученням відповідної команди фахівців з метою свідомого професійного самовизначення учнівської молоді та її подальшого позитивного професійного становлення та розвитку; обґрунтовано структурні компоненти відповідної готовності майбутніх фахівців соціальної галузі.

Ключові слова: професійна орієнтація, професійне самовизначення, заклади загальної середньої освіти, фахівець соціальної галузі, професійна підготовка, готовність.

Lishchyna Yu.A. Readiness of future specialists in the social field to career guidance work with students of general secondary education

Abstract. The article considers theoretical principles and practical aspects of career guidance in educational institutions. Readiness of future social teachers for career guidance in general secondary education is identified as an integrative personal quality, characterized by a stable system of motivational and value orientations, professionally oriented knowledge and skills as well as qualities that enable specialists to develop and implement a system of work with the involvement of a team of specialists for the purpose of conscious professional self-determination of youth and its further positive professional development and development. Structural components of future readiness of future specialists in the social field have been substantiated.

Keywords: professional orientation, professional self-determination, general secondary education institutions, future specialists in the social field, professional training, readiness.

Постановка проблеми. Проблема професійного самовизначення особистості завжди була актуальною, адже кожна людина прагне обрати професію, котра стане для неї не лише джерелом матеріального благополуччя, а й надаватиме емоційне задоволення від трудової діяльності. Допомогу підростаючому поколінню у свідомому професійному самовизначенні мають здійснювати не лише батьки, а й педагоги усіх рівнів освіти й, зокрема, соціальні педагоги як фахівці в галузі соціального виховання й просвіти населення, які мають бути організаторами й координаторами системи профорієнтаційної діяльності в закладах загальної середньої освіти, здатними налагоджувати інформаційно-пізнавальну, навчально-виховну, стимулюючу, діагностичну, організаційно-координаційну роботу в цьому напрямі, отже відповідна професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показав, що теоретичні засади профорієнтаційної діяльності розкрито у працях О. Вітківської, А. Довгаля, Т. Кухарчук, О. Мельника, Н. Отрощенко, Н. Побірченко, Б. Федоришина, М. Фіцули та інших дослідників, питання підготовки педагогів до здійснення профорієнтаційної роботи серед молоді вивчали Л. Тимчук, І. Чорна, Г. Шліхта, В. Харламенко та ін. Так, В.Мачуський підкреслює, що закінчуючи школу кожен випускник має

самостійно визначити свій соціальний та професійний статус, що передбачає розуміння змісту майбутньої професійної діяльності, можливості задоволення потреб у професійному і кар'єрному зростанні, самоствердження у професійному середовищі тощо. При цьому основною проблемою, яка виникає у процесі професійного самовизначення на соціально-економічному рівні, є протиріччя між потребою суспільства в кадрах і реальними професійними планами молоді та потребою в самореалізації на індивідуальному рівні [4].

Метою статті є обґрунтування суті та структури готовності майбутніх соціальних працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Здійснений науковий пошук та власні спостереження автора свідчать, що учні старших класів закладів загальної середньої освіти, на жаль, мають досить неповні і несистематизовані уявлення про різні професії й відчувають суттєві утруднення у професійному самовизначенні. Аналіз наукових джерел [2; 3; 4; 5; 7] свідчить, що під професійною орієнтацією розуміють систему роботи, що охоплює професійні освіту, інформацію, психодіагностику, консультування, профорієнтацію, ознайомлення молоді з можливостями побудови кар'єри у обраній професії шляхом розвитку професійних інтересів і набуття професійного досвіду молодшої людини у контексті навчання впродовж життя. При цьому профорієнтаційна діяльність у закладах освіти реалізується протягом всього періоду навчання на декількох етапах: ознайомлювально-пошуковому, формування професійної свідомості та уточнення соціально-професійного статусу, в процесі проходження яких в учнів розвивається позитивне ставлення до праці й трудової діяльності загалом, інтерес до самопізнання і самовизначення, й, насамкінець, свідомий пошук найбільш прийнятної сфери професійної діяльності відповідно до особистих потреб, інтересів, устремлінь та можливостей. З цієї метою соціальні педагоги, класні керівники, вчителі різних предметів мають використовувати увесь доступний арсенал методів і форм роботи, зокрема організовувати індивідуальні та групові заняття, відеоуроки, екскурсії, класні години, факультативні заняття, роботу з психометричної, профорієнтаційної діагностики особистості учня, створення індивідуального портфоліо тощо. Дослідники відзначають, що важливими умовами ефективного профорієнтаційного навчання є: спеціально організоване позитивне освітнє середовище, що сприяє всебічному розвитку зростаючої особистості, надає можливість ризикувати без страху невдачі та отримувати конструктивний зворотний зв'язок; підтримка спеціалістів з профорієнтаційного навчання; взаємодія з великою кількістю суб'єктів (включаючи фахівців з професійного розвитку, викладачів закладів вищої та професійної освіти, працедавців, відомих людей, учителів, батьків – представників різних професій, однолітків тощо); підтримка та заохочення, завдяки яким молодь може навчатися більш ефективно разом з іншими [2].

Водночас, системна організація такої діяльності потребує відповідної готовності фахівців соціальної галузі. Аналіз праць М. Васильєвої [1], І. Романової, М. Сех [6] дозволяє нам під готовністю фахівців соціальної галузі – соціальних педагогів та працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти розуміти інтегративне особистісне утворення, яке характеризується стійкою системою мотиваційно-ціннісних орієнтацій, професійно-орієнтованих знань, умінь та особистісних якостей, що уможливають фахівцем розробку й реалізацію системи роботи із залученням відповідної команди фахівців з метою свідомого професійного самовизначення учнівської молоді та її подальшого позитивного професійного становлення та розвитку.

Важливими структурними компоненти готовності соціальних педагогів та працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти є мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісний і діяльнісний. Так, мотиваційно-ціннісний компонент готовності відображає висвітлює стійку систему ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців соціальної галузі, їхнє прагнення до діяльності з допомоги підростаючому поколінню у здійсненні свідомого професійного вибору, прагнення до набуття необхідних компетентностей для роботи в цьому напрямі. Когнітивний компонент готовності соціальних педагогів та працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої

освіти відображає повноту та гнучкість знань щодо різноманіття світу професій, суті, мети, принципів, завдань, методів, форм, технологій профорієнтаційної діяльності з метою досягнення її результативності. Особистісний компонент відбиває сформованість особистісних якостей (організаційно-управлінських, комунікативних, творчих, володіння фахівцем мистецтвом красномовства та переконання), що забезпечують здатність соціального працівника ефективно взаємодіяти з різними суб'єктами профорієнтаційної діяльності. Діяльнісний компонент готовності майбутніх соціальних працівників характеризується здатністю майбутніх фахівців до використання ефективних сучасних, в тому числі інноваційних методів і технологій профорієнтаційної діяльності, здатність розробляти цікавий мотивуючий зміст профорієнтаційних заходів, залучати молодь до активної самоосвітньої діяльності в цьому напрямі, сприяти становленню молодого покоління свідомими й відповідальними суб'єктами життєдіяльності.

З урахуванням праць М. Васильєвої [1], О. Карпенко [2], І. Романової [6] та інших дослідників професійну підготовку майбутніх соціальних педагогів та працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти розуміємо як процес набуття майбутніми фахівцями під час навчання у закладі вищої освіти необхідних знань, умінь, навичок, досвіду щодо особливостей здійснення профорієнтаційної роботи, а також можливості творчо застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, готовність майбутніх фахівців соціальної галузі – соціальних педагогів та працівників до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти є важливою умовою ефективності профорієнтаційної роботи в закладах освіти, що передбачає розробку й реалізацію системи роботи із залученням відповідної команди фахівців з метою свідомого професійного самовизначення учнівської молоді та її подальшого позитивного професійного становлення та розвитку.

Набуття теоретичної готовності майбутніми соціальними педагогами до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти відбувається під час вивчення курсу «Профорієнтація в соціальній роботі», водночас здобуття досвіду такої діяльності відбувається в процесі проходження різного виду практик, а також під час організації профорієнтаційних заходів в закладах освіти.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка навчально-методичного забезпечення профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти

Список використаних джерел:

1. Васильєва М.П., Подберезський М.К. Підготовка соціальних працівників відповідно до сучасних вимог соціально-педагогічного напрямку професійної діяльності. *Інновації в підготовці та професійній діяльності фахівців соціальної сфери*: матер. всеукр. наук.-практ. конф., 24 листопада 2017 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Х., 2017. С.7-8
2. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія. Дрогобич: Коло, 2007. 374с.
3. Концепція профільного навчання в старшій школі. Наказ МОН України № 1456 від 21. 10. 2013. *Трудова підготовка в сучасній школі*. 2013. № 10. С. 2-10.
4. Мачуський В.В. Формування готовності старшокласників до професійного самовизначення у сфері технічної діяльності в позашкільних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07. "Теорія і методика виховання". Київ, 2001. 24 с.
5. Мельник О.В. Зміст, форми та методи профконсультаційної роботи зі старшокласниками в процесі профільного навчання: наук.-метод. посіб. К.: Педагогічна думка, 2008. 56 с.
6. Сех М.І., Романова І.А. Готовність соціального працівника до роботи з людьми похилого віку в умовах благодійної організації. *Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи*: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 р. Харків, ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. С. 67-74.